

De geschiedenis van het ontbrekend gaatje E3 van de Poko TBE van de Twentsche Bank Enschede

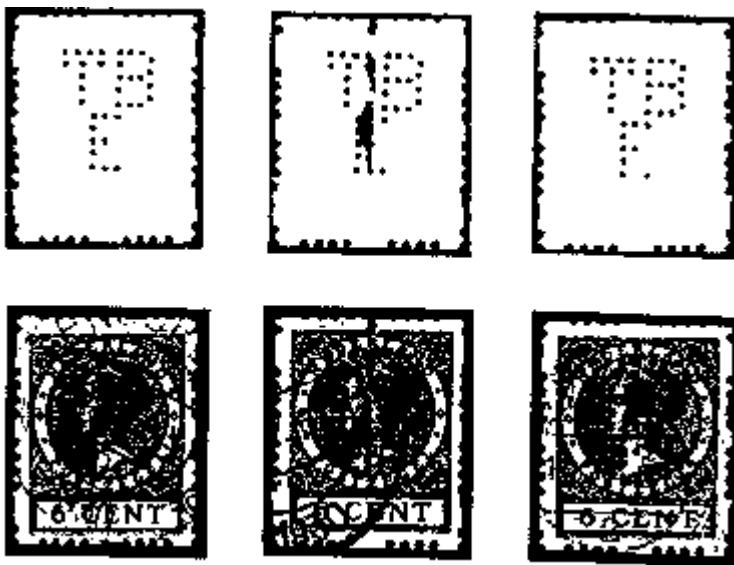
(Jan L. Verhoeven; uit: *Perfinpost* nr. 34, sept. 1995)

Het is verstandig om ook de zogenaamd beschadigde postzegels te verzamelen van met machines, tijdens het frankeerproces, bewerkte zegels.

Zo hebben zegels, bijvoorbeeld uit automaten, bij voorafstempeling (zoals Bossche tanding, Heerlense knip, etc.) en uit postzegelafgifteapparaten zo hun beschadigingen en overige typische kenmerken.

Ook de Poko-machines lieten soms heel duidelijk hun sporen na en werden de zegels wel "beschadigd". Bijvoorbeeld op bepaalde manier afgescheurde hoekjes van de zegels of een geschaafde beeldzijde zijn soms juist kenmerken van Poko gebruik.

Enige tijd geleden vond ik in een partijtje een wel heel bijzonder beschadigd zegel; bijna geheel doormidden gescheurd (de middelste zegel in onderstaande afbeelding).

Ik meen deze beschadiging als volgt te kunnen reconstrueren:

de pennen van de perforatie-eenheid in de Poko-machine zijn in een bovenstempel geperst (zie bladzijde 37 van Ir. Ruud Hammink's *De geschiedenis van de Poko-postzegelplakmachine*).

In die tijd gebeurde dat waarschijnlijk door het boren van gaatjes volgens het patroon van de Poko, in dit geval TBE, in het bovenstempel en het daarna persen van de pennetjes in deze gaatjes. In die tijd was het nog zogenaamd mensenwerk, waarbij het voor kon komen dat er een of enkele pennetjes iets minder strak vastzaten.

Zo ook pennetje E3 van TBE. Door het vele gebruik kwam er wat speling; het pennetje kwam iets los te zitten. Misschien is dit wel te vergelijken met het wisselen van onze melktandjes.

Indien men de linkerzegel op de foto goed bekijkt dan is gat E3 niet helemaal rond meer. Het is een Poko die op 2 mei 1930 is afgestempeld. Enige dagen later is de speling zo groot geworden dat nadat het middelste zegel is geperforeerd het pennetje los bleef hangen en niet meer geheel terug werd getrokken. Het bleef dus door de zegel heen steken. Door het opschuiven van de zegelstrook door de machine (op de foto van boven naar beneden) scheurde het uithangende pennetje de zegel door midden.

Hierna is het pennetje E3 of afgebroken of geheel uitgevallen. Het rechter zegel op de foto is afgestempeld op 19 mei 1930 en is de vroegste datum die mij bekend is dat het gat E3 geheel ontbreekt. Het pennetje is daarna nooit meer teruggekomen.

Naast het slijten van de perforatie-eenheid door veelvuldig gebruik, zoals bijvoorbeeld bij CCB, DT of LZM, is het plotseling ontbreken van gaatjes bij enkele andere Poko's mogelijk op soortgelijke wijze ontstaan.

Ik stel het op prijs indien de lezers eventueel andere verminkte TBE-Poko's kunnen tonen om de datum van beschreven gebeurtenis nog iets nauwkeuriger te kunnen vaststellen.

Jan L. Verhoeven, juni 1995